

Oczekiwania dochodowe Polaków

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W jednym z naszych ostatnich sondaży¹ zapytaliśmy ankietowanych o ich oczekiwania dochodowe związane z zaspokajaniem potrzeb. Interesowało nas, ile w odczuciu badanych powinien wynosić dochód gospodarstwa domowego, aby możliwe było: 1) zaspokojenie jedynie podstawowych potrzeb, 2) życie na średnim poziomie oraz 3) życie dostatnie, bez żadnych problemów finansowych.

Oczekiwania dochodowe Polaków opisujemy na trzy sposoby. Po pierwsze, w przeliczeniu na jedną osobę, po drugie – w przeliczeniu na jednostkę ekwiwalentną z uwzględnieniem oryginalnej skali ekwiwalentności OECD², umożliwiającej porównywanie sytuacji dochodowej gospodarstw domowych różniących się wielkością i strukturą demograficzną. Po trzecie zaś, przedstawiając, jak kształtują się oczekiwania dochodowe w poszczególnych typach gospodarstw domowych. Do opisu oczekiwań dochodowych posługujemy się dwoma wartościami: średnimi arytmetycznymi oraz medianami, czyli tzw. wartościami środkowymi – parametrami opisu mniej wrażliwymi na wartości skrajne.

DOCHODY NA OSOBĘ

Z odpowiedzi respondentów wynika, że przeciętny dochód na osobę pozwalający na zaspokojenie jedynie podstawowych potrzeb wynosi 1177 zł (mediana 1000 zł), pozwalający na życie na średnim poziomie – 1907 zł (mediana 1500 zł), natomiast umożliwiający dostatnie życie – 2595 zł (mediana 2000 zł). Pewnym punktem odniesienia do interpretacji tych wyników mogą być dane GUS, z których wynika, że w roku 2014 przeciętny dochód rozporządzalny na osobę kształtował się na poziomie 1340 zł³, czyli

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (304) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 17–23 września 2015 roku na liczącej 972 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zgodnie z oryginalną skalą ekwiwalentności OECD, wagę 1 przypisuje się pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej, 0,7 – każdej następnej osobie w wieku 14 lat i więcej, a 0,5 – każdemu dziecku poniżej 14 lat.

³ *Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, GUS, 2015.

lokował się między dochodem pozwalającym na zaspokojenie jedynie podstawowych potrzeb a pozwalającym na życie na średnim poziomie, lecz bliżej tego pierwszego. Stosunkowo najmniej zróżnicowane są opinie na temat dochodów pozwalających na zaspokajanie jedynie podstawowych potrzeb. Im wyższy poziom zaspokajania potrzeb omawiają respondenci, tym bardziej zróżnicowane są ich odpowiedzi, powiększa się dystans między podawanymi przez nich wartościami minimalnymi i maksymalnymi, a rozkłady odpowiedzi stają się mniej skoncentrowane wokół średnich. W przypadku dochodów pozwalających na zaspokojenie jedynie podstawowych potrzeb różnica między najbardziej i najmniej wygórowanymi oczekiwaniami dochodowymi w przeliczeniu na osobę wynosi 5900 zł, w przypadku dochodów umożliwiających życie na średnim poziomie – 19 750 zł, natomiast w przypadku dochodów pozwalających na dostatnie życie różnica ta jest znacznie większa i wynosi 49 773 zł.

Tabela 1

Ile, według Pana(i), powinny wynosić miesięczne dochody netto wszystkich członków Pana(i) gospodarstwa domowego łącznie, aby:		Dochód na osobę
		w złotych
– zaspokajać jedynie podstawowe potrzeby	Średnia	1 177
	Mediana	1 000
	Rozstęp	5 900
	Odchylenie standardowe	669
– żyć na średnim poziomie	Średnia	1 907
	Mediana	1 500
	Rozstęp	19 750
	Odchylenie standardowe	1 579
– żyć dostatnio	Średnia	2 595
	Mediana	2 000
	Rozstęp	49 773
	Odchylenie standardowe	2 462

DOCHODY EKWIWALENTNE

Posługiwanie się dochodem na osobę w odniesieniu do oczekiwań dochodowych zakłada, że poziom potrzeb gospodarstwa domowego jest wprost proporcjonalny do liczby jego członków. Jednak w przypadku większych gospodarstw domowych pewne koszty stałe rozkładają się między większą liczbę osób. Do porównań sytuacji dochodowej gospodarstw domowych o różnej wielkości i strukturze demograficznej przelicza się je na tzw. jednostki ekwiwalentne posługując się odpowiednimi skalami. W celu porównania oczekiwań dochodowych zastosowana została oryginalna skala ekwiwalentności OECD.

Jak wynika z naszych badań, dochód ekwiwalentny pozwalający na zaspokojenie podstawowych potrzeb wynosi 1445 zł (mediana 1290 zł), na życie na średnim poziomie – 2353 zł (mediana 2000 zł), a na dostatnie życie 3207 zł (mediana 2727 zł). Podobnie jak w przypadku dochodów na osobę – im wyższy poziom zaspokajania potrzeb jest omawiany, tym większe są różnice w ocenie, ile takie dochody powinny wynosić.

Tabela 2

Ile, według Pana(i), powinny wynosić miesięczne dochody netto wszystkich członków Pana(i) gospodarstwa domowego łącznie, aby:		Dochód na jednostkę ekwiwalentną*
		w złotych
– zaspokajając jedynie podstawowe potrzeby	Średnia	1 445
	Mediana	1 290
	Rozstęp	6 772
	Odchylenie standardowe	754
– żyć na średnim poziomie	Średnia	2 353
	Mediana	2 000
	Rozstęp	25 473
	Odchylenie standardowe	1 928
– żyć dostatnio	Średnia	3 207
	Mediana	2 727
	Rozstęp	62 162
	Odchylenie standardowe	3 009

*Z uwzględnieniem oryginalnej skali ekwiwalentności OECD

Oczekiwania dochodowe bardzo wyraźnie zależą od obecnych dochodów, poziomu wykształcenia oraz miejsca zamieszkania. Generalnie można zaobserwować zależność, że respondenci uzyskujący wyższe dochody *per capita*, lepiej wykształceni, mieszkający w większych miejscowościach – co po części można tłumaczyć wyższymi kosztami utrzymania – mają większe oczekiwania dochodowe, niezależnie od tego, czy bierzemy pod uwagę dochód pozwalający na zaspokojenie podstawowych potrzeb, życie na średnim poziomie czy też na życie dostatnie (zob. tabele aneksowe). Jak wynika z analiz wielozmiennowych, aspiracje dochodowe szczególnie mocno różnicuje obecne położenie materialne.

Dla badanych o najwyższych dochodach *per capita* dochód potrzebny do zaspokojenia jedynie podstawowych potrzeb (biorąc pod uwagę medianę) stanowi kwota 1765 zł netto, która jest według badanych o najniższych dochodach *per capita* wystarczająca, aby żyć dostatnio, bez żadnych ograniczeń.

Tabela 3

Dochody na jedną osobę	Ile, według Pana(i), powinny wynosić miesięczne dochody netto wszystkich członków Pana(i) gospodarstwa domowego łącznie, aby:		
	zaspokajać jedynie podstawowe potrzeby	żyć na średnim poziomie	żyć dostatnio
	Dochód na jednostkę ekwiwalentną* – mediany oczekiwań		
	w złotych		
Do 649 zł	909	1378	1765
Od 650 do 999 zł	1176	1765	2285
Od 1000 do 1399 zł	1290	2019	2500
Od 1400 zł do 1999 zł	1500	2333	2941
2000 zł i więcej	1765	2941	4156

*Z uwzględnieniem oryginalnej skali ekwiwalentności OECD

ASPIRACJE DOCHODOWE W WYBRANYCH TYPACH GOSPODARSTW DOMOWYCH

Warto przeanalizować, jak kształtują się oczekiwania dochodowe w różnych typach gospodarstw domowych. Z odpowiedzi respondentów stanowiących jednoosobowe gospodarstwa domowe wynika, że dochód netto, który pozwoliłby na zaspokojenie jedynie podstawowych potrzeb, wynosi przeciętnie 1916 zł. Z kolei dla badanych z gospodarstw domowych składających się z dwóch osób dorosłych i dwójki dzieci do 14 roku życia dochód netto, średnio rzecz biorąc, wynosi 3710 zł, czyli niespełna dwa razy więcej niż w przypadku gospodarstw jednoosobowych. Życie na średnim poziomie jednoosobowe gospodarstwa osiągnęłyby przy dochodzie 2850 zł, natomiast wspomniane już czteroosobowe – osiągając przeciętnie ponad dwukrotnie wyższe dochody, tj. 6716 zł. Dochody zapewniające dostatnie życie to dla gospodarstw jednoosobowych, średnio rzecz biorąc, 3954 zł, a dla czteroosobowej rodziny z dwójką dzieci do 14 roku życia to kwota ponad dwukrotnie wyższa – wynosząca 8934 zł. Oczekiwania dochodowe badanych z wybranych typów dwu- i trzyosobowych gospodarstw domowych przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 4

Ile, według Pana(i), powinny wynosić miesięczne dochody netto wszystkich członków Pana(i) gospodarstwa domowego łącznie, aby:		Wybrane typy gospodarstw domowych			
		1-osobowe (N=95)	2-osobowe (2 osoby dorosłe) (N=226)	3-osobowe (2 osoby dorosłe + 1 dziecko do lat 14) (N=65)	4-osobowe (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14) (N=64)
		w złotych			
– zaspokajać jedynie podstawowe potrzeby	Średnia	1916	2684	3465	3710
	Mediana	1700	2500	3000	3000
	- na osobę	1916	1342	1155	928
	- na jednostkę ekwiwalentną*	1916	1579	1575	1374
– żyć na średnim poziomie	Średnia	2850	4082	5390	6716
	Mediana	2500	4000	5000	6000
	- na osobę	2850	2041	1797	1679
	- na jednostkę ekwiwalentną*	2850	2401	2450	2487
– żyć dostatnio	Średnia	3954	5341	8278	8934
	Mediana	3000	5000	6912	8000
	- na osobę	3954	2671	2759	2234
	- na jednostkę ekwiwalentną*	3954	3142	3763	3309

*Z uwzględnieniem oryginalnej skali ekwiwalentności OECD

Należy zaznaczyć, że przeciętne dochody pozwalające na zaspokajanie jedynie podstawowych potrzeb są w odczuciu społecznym znacznie wyższe niż przyjmowane granice ubóstwa⁴, niezależnie od tego, czy bierzemy pod uwagę granicę ubóstwa skrajnego, relatywnego czy ustawowego, które w roku 2014 dla gospodarstw jednoosobowych mieściły się w przedziale od 540 zł do 713 zł (w zależności od przyjętej definicji ubóstwa), natomiast dla gospodarstw domowych czteroosobowych, składających się z dwóch osób dorosłych i dwójki dzieci do 14 roku życia, mieściły się w przedziale od 1458 zł do 1926 zł (w zależności od przyjętej definicji ubóstwa).

Z deklaracji badanych wynika, że przeciętny dochód netto na osobę pozwalający na zaspokojenie jedynie podstawowych potrzeb wynosi obecnie 1177 zł, pozwalający na życie na średnim poziomie – 1907 zł, natomiast umożliwiający dostatnie życie – 2595 zł.

⁴ Zob. *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2014 r.*, GUS, czerwiec 2015.

Z kolei średnie dochody ekwiwalentne – porównywalne w gospodarstwach domowych o różnym składzie – wynoszą odpowiednio w zależności od poziomu potrzeb: 1445 zł, 2353 zł oraz 3207 zł. Warto podkreślić, że dochody, które w odczuciu badanych wystarczają jedynie na zaspokojenie podstawowych potrzeb są zdecydowanie wyższe niż przyjmowane granice ubóstwa – niezależnie od tego, czy bierzemy pod uwagę ubóstwo skrajne, ustawowe czy relatywne.

Posługując się wartościami przeciętnymi do opisu aspiracji dochodowych Polaków należy pamiętać, że są one bardzo mocno zróżnicowane społecznie. Wyniki badania pokazują, jak różne dla różnych grup społecznych są wyobrażenia o tym, co znaczy żyć dostatnio, co znaczy żyć na średnim poziomie oraz co znaczy zaspokajać jedynie podstawowe potrzeby. Dochody, które jednym pozwalają na dostatnie życie, innym wystarczają zaledwie na zaspokajanie podstawowych potrzeb. Oczekiwania dochodowe w znacznej mierze zależą od wielkości miejscowości zamieszkania, poziomu wykształcenia, a przede wszystkim od obecnej sytuacji dochodowej.

Opracowała

Małgorzata OMYŁA-RUDZKA